

Advies van de Adviesraad inzake beleidscoherentie

“Het Nationaal Actie Plan (NAP) Bedrijven en Mensenrechten”

1. Inleiding

01. De Adviesraad voor beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling antwoordt met dit advies op een vraag van federaal Minister van energie, milieu en duurzame ontwikkeling Marghem.
02. Het advies bestaat uit twee delen. In een eerste deel geeft de Raad specifieke bemerkingen bij de ontwerptekst van NAP, en stelt een aantal concrete aanpassingen en aanvullingen voor. In een tweede deel schetst de Adviesraad uitgangspunten en criteria waaraan een nationaal actie plan zou moeten voldoen. De Raad vraagt dat deze als toetssteen zouden dienen bij het afwerken van het actieplan, en bij de bijsturing van het plan als dat in de toekomst nodig en nuttig blijkt te zijn. De voorbereiding van dit advies gebeurde in samenwerking met de Federale raad duurzame ontwikkeling (FRDO-CFDD). Dit advies valt onder de volledige verantwoordelijkheid van de adviesraad voor beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling.
03. De Raad merkt op dat het consultatieproces m.b.t. het NAP voor verbetering vatbaar is. De Raad heeft vragen bij de timing en bij het lang uitblijven van een ontwerptekst, vooral in verhouding tot de voorziene reactietijd. Hij betreurt ook dat in het formele consultatieproces enkel overleg binnen en niet tussen de stakeholdersgroepen was voorzien.
04. Dit advies werd goedgekeurd door de adviesraad voor beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling op 14 januari 2016.

Taal van het origineel: Nederlands

2. Context

05. Het NAP wordt de invulling op Belgisch niveau van de Richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten goedgekeurd door de Raad voor de mensenrechten van de Verenigde Naties in resolutie 17/4 in 2011 (hierna UNGPs- Guiding Principles on Business and Human Rights). Het werd al aangekondigd in het regeerakkoord.
06. In het internationaal debat rond ontwikkeling en rond ontwikkelingssamenwerking krijgt de rol van privé-bedrijven de jongste jaren meer aandacht en gewicht. Die rol is ongetwijfeld belangrijk, en vaak, maar niet noodzakelijk, positief. Ondernemen op een economisch, sociaal en ecologisch verantwoorde manier vergt de juiste aansporingsmaatregelen en een duidelijk wettelijk regelend kader. Dat geldt in zeer sterke mate voor ontwikkelingslanden waar de omkadering grote leemtes vertoont.

3. Aanbevelingen

1.1 Deel 1: aanbevelingen en bemerkingen bij de ontwerptekst van het NAP

07. In deel 1 formuleert de Raad een aantal bemerkingen en voorstellen bij het ontwerp van NAP zoals dat door de bevoegde overheidsdiensten aan de betrokken stakeholders werd voorgelegd.
08. De Adviesraad voor beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling verwijst naar de aanbevelingen die door de FRDO in haar advies over het NAP worden gemaakt maar vraagt in dit advies extra aandacht voor aanbevelingen die een sterke invloed kunnen hebben op de beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling.

1.1.1 Algemene bemerkingen

09. Voor de Adviesraad vormen de conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO, hierna ILO), het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, het Europees Sociaal Handvest en de daaraan verbonden jurisprudentie de kern van de verdediging van de mensenrechten in dit kader. Deze instrumenten leggen staten een verplichting op om mensenrechten te beschermen door het reguleren van de activiteiten van ondernemingen. Het kan niet de bedoeling zijn om bindende overeenkomsten te vervangen door 'soft law'.
10. Wanneer in het kader van dit advies wordt gesproken over mensenrechten gaat speciale aandacht naar de fundamentele arbeidsrechten en syndicale vrijheden.
11. Afgemeten aan de uitgangspunten en criteria opgenomen in het tweede deel van dit advies van de Raad toont het ontwerp van het actieplan in zijn huidige vorm te weinig ambitie en verwacht te veel van maatregelen die alleen op vrijwillige basis worden getroffen.
Een pijnpunt in het NAP ontwerp is het respectievelijk niet en te beperkt behandelen van de tweede en derde pijler van de VN Richtlijnen over bedrijven en mensenrechten, Die gaan over de plicht van Staten om mensenrechten te beschermen, en over de plicht van staten en bedrijven om herstelmaatregelen aan te bieden aan mensen die slachtoffer zijn van schendingen van mensenrechten als gevolg van activiteiten van bedrijven. Daarmee is het luik wettelijk regelgeving voor bedrijven te zwak uitgewerkt. Dat regelend kader is nochtans erg belangrijk voor een goede gang van zaken in ontwikkelingslanden.

1.1.2 Aanbevelingen bij de actievoorstellen van het ontwerp-NAP:

De Adviesraad wenst de aandacht te vestigen op de volgende voorstellen die een sterke invloed kunnen hebben op beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling. De tekst neemt de volgorde van voorstellen uit het NAP over, maar vermeldt enkel die voorstellen waarbij concrete suggesties worden geformuleerd.

- *Voorstel 2 | Opmaken van een brochure over de overheidsgebonden remediëringsmechanismen*

[1] Zoals gezegd, stelt de Raad vast dat het luik remediëring relatief zwak is uitgewerkt binnen het ontwerp van NAP. Enkel een brochure uitwerken en verwijzen naar het OESO-contactpunt¹ is volgens de Raad te weinig. Die mechanismen dienen ook versterkt te worden. Een analyse van de huidige mechanismen is daartoe nodig om zo de drempels voor mogelijke slachtoffers in beeld te brengen. Er zou onder meer aandacht moeten zijn voor: juridische middelen en het recht op betaalbare collectieve klachtenmechanismen, de mogelijkheid om bedrijven met domicilie in de EU en hun filialen verantwoordelijk te stellen in geval van mensenrechtenschendingen, een versterking van de collectieve rechtsvorderingen, ...² Ten aanzien van de verschillende geïdentificeerde tekorten of drempels in de wetgeving zouden nieuwe initiatieven (wettelijk, operationeel of budgettair) moeten ontwikkeld worden.

- *Voorstel 5 | Aanmoedigen van internationale kaderovereenkomsten*

[2] Volgens de Raad is dit voorstel in het NAP om internationale kaderovereenkomsten aan te moedigen te voorzichtig. Enkel onderzoeken of een seminarie of ontmoeting kan worden georganiseerd is als actie te vrijblijvend. Liever ziet de Raad concrete actie om aan te moedigen dat bindende internationale kaderakkoorden worden afgesloten. Naast klassieke kaderakkoorden tussen multinationale ondernemingen en internationale vakbonden is er ook een belangrijke rol weggelegd voor tripartiete akkoorden (werkgevers, werknemers, overheid).³ De overheid kan een actieve rol spelen in het stimuleren van Belgische bedrijven om zich aan te sluiten bij dergelijke akkoorden.

- *Voorstel 6 | Versterken van de samenwerking tussen de overheidsdiensten en diverse organisaties die actief zijn op het vlak van mensenrechten en internationaal ondernemerschap*

[3] Een actieve steun aan organisaties die werken rond mensenrechten in het buitenland, en meer specifiek de vrijheid van vereniging, en arbeidsrechten zoals het recht op staking, zou een element

¹ Zie ook actievoorstel 23.

² Meer voorbeelden van drempels die nu bestaan, zijn te vinden in het rapport [The Third Pillar](#), van Skinner/McCorquodale/De Schutter.

³ Zoals bv. het [Bangladesh Accord on Fire and Building Safety](#) of Indonesische [Freedom of Association Protocol](#).

moeten zijn van dit voorstel. Enkel het overmaken van de verzamelde informatie over de mensenrechtentoestand in een specifiek land aan de betrokken Belgische ondernemingen is volgens de Raad te beperkt. Aan de ondernemingen in kwestie dient gevraagd te worden om de gevolgen van hun activiteiten in het betrokken land te onderzoeken en zich niet schuldig te maken aan medeplichtigheid aan schendingen van de mensenrechten. De informatie zou ook onmiddellijk moeten worden overgemaakt aan het OESO Nationaal Contactpunt.⁴ Bij het verzamelen en beoordelen van de informatie dienen NGOs en vakbonden voldoende betrokken te worden.

- *Voorstel 7 | België verbindt zich ertoe om criteria van mensenrechten en van maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen (MVO) in de strategie ter ondersteuning van de ontwikkeling van de lokale privésector van de Belgische samenwerking te integreren*

[4] Aanvullend bij het genoemde voorstel stelt de Raad voor dat de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO)⁵ zorgt voor volledige transparantie, onder meer door de publicatie op de eigen website van het overzicht van alle economische actoren die kunnen genieten van een lening of investering. Die transparantie zou ook moeten gelden voor de eindbestemmingen via banken of investeringsfondsen. Zo kan het respect voor de mensenrechten in het kader van die investeringen en leningen beter beoordeeld worden. Er is ook nood aan een klachtenmechanisme waarbij klacht kan worden neergelegd bij een gebrek aan 'due diligence'⁶ die bedrijven die BIO direct financiert, alsmede intermediaire bedrijven. Het valt overigens op dat bij de principes die de lokale privésector moet volgen geen vermelding is van het respect voor de mensenrechten.

- *Voorstel 8 | Ondernemingen sensibiliseren aangaande mensenrechtenkwesties in het kader van economische missies in het buitenland*

[5] De Raad verwelkomt het integreren van de mensenrechtendimensie in de economische missies. De Raad is er voorstander van om naast de voorgestelde acties ook bij die missies systematisch een overleg te organiseren met lokale organisaties van de civiele samenleving die actief zijn rond mensenrechten. Het is verder niet wenselijk dat bedrijven die zelf een mogelijk slechte mensenrechtenreputatie hebben in het land dat bezocht wordt deel uitmaken van de missie. Hiervoor moeten objectieve criteria worden uitgewerkt zoals samenwerking met het OESO Nationaal contactpunt, het leveren van gevraagde informatie en toepassing van de aanbevelingen van het NCP. De raad wil er ook op wijzen dat de instrumenten van de OESO en ILO sterker en minder vrijblijvend zijn dan het werk van het VN initiatief Global Compact.

- *Voorstel 9 | Bevorderen van de samenwerking tussen federale en gewestelijke overheden, aangaande het respect voor mensenrechten en het ondersteuningsbeleid m.b.t. buitenlandse handel en investeringen*

⁴ [National Contact Points for the OECD Guidelines for Multinational Enterprises.](#)

⁵ Zie [Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden](#)

⁶ Zie UNGP 17 voor de invulling van dit principe.

[6] Volgens de Raad is dit voorstel te voorzichtig. Beter zou zijn werk te maken van een systeem waarbij bedrijven bewijzen dienen voor te leggen over het naleven van internationale en nationale regelgeving, de mensenrechten en de fundamentele verdragen van de ILO. Publieke steun aan en publieke contracten met bedrijven zouden afhankelijk moeten gemaakt worden van respect voor de mensenrechten. België zou een klachtenmechanisme moeten oprichten waar klacht bij kan worden neergelegd bij een gebrek aan 'due diligence' door bedrijven die overheidssteun genieten.

- *Voorstel 10 | Nastreven en versterken van het Belgische engagement en van zijn internationale pioniersrol inzake mensenrechten*

[7] De Raad verwelkomt het feit dat België op dit vlak een pioniersrol wil spelen en hoopt dat dit NAP in zijn definitieve vorm daarvan het bewijs zal vormen. De Raad vraagt dat de Belgische vertegenwoordigers in de verschillende internationale organisaties ook actief blijken te geven van deze intentie. Te denken valt hier onder meer aan de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Volgens de Raad is dat in lijn met het voorstel, in dit deel van het ontwerp van NAP, m.b.t. de actieve deelname van België aan de intergouvernementele werkgroep die in 2014 werd opgericht onder resolutie 26/9 van de Raad voor Mensenrechten van de VN. Die werkgroep gaat over mensenrechten en multinationale ondernemingen, en werkt aan een mogelijk internationaal verdrag rond dit thema.

[8] * *Voorstel 11 | Respecteren van mensenrechten in overheidsopdrachten*

[9] De Raad vindt dat de verschillende onderdelen bij voorstel 11 en 12 te vaag en te beperkt zijn. Ten aanzien van de actie van de federale regering vraagt de Raad een duidelijker politieke keuze om criteria voor mensen- en arbeidsrechten ook effectief te integreren in de overheidsopdrachten, en niet enkel aan te kondigen dit te willen onderzoeken. Dat is mogelijk volgens Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG.⁷ Zo zou een gebrek aan 'due diligence' op het vlak van mensenrechten een uitsluitingsgrond moeten kunnen zijn, en dat ook tijdens de uitvoering van de opdracht. Voor het op te zetten monitoringsysteem is de Raad voorstander van een multistakeholder initiatief. De Raad wijst er verder op dat de term "aanvaardbare lonen"⁸ beter zou vervangen kunnen worden door "leefbare lonen" (living wage), de internationaal gangbare term. We verwijzen hier naar artikel 7 van het internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten. Dat waarborgt "Het recht van eenieder op billijke en gunstige arbeidsvoorwaarden" en in het bijzonder "een beloning die werknemers als minimum het volgende verschaft: i. een billijk loon en gelijke beloning voor werk van gelijke waarde zonder onderscheid van welke aard ook ; in het bijzonder dienen aan vrouwen arbeidsvoorwaarden worden gewaarborgd die niet onderdoen voor die welke op mannen van toepassing zijn, met gelijke beloning voor gelijk werk; ii. Een behoorlijk levenspeil voor henzelf en hun gezin..." Ten aanzien van de actie van de Vlaamse regering vraagt de Raad zich waarom het respect voor de 5 basisnormen van ILO zich zou moeten beperken tot "gedurende de uitvoering van de opdracht".⁹ Er zou ook meer duidelijkheid moeten komen over hoe dit zal worden opgelegd. De Raad pleit ook hier voor een monitoring via een multi stakeholder-model. Een

⁷ [EU-kader voor publieke aanbestedingen](#).

⁸ Voorontwerp van Nationale Actieplan Bedrijven en Mensenrechten, 30 september 2015, p. 25.

⁹ Op. cit., p. 26.

suggestie voor de vermelde stuurgroep is om als criterium op te nemen dat het bedrijf in kwestie is aangesloten bij een multi stakeholder initiatief, met een actieve rol van de vertegenwoordigers van de werknemers.¹⁰

- *Voorstel 13 | Evalueren van het Belgische label ter bevordering van een sociaal verantwoorde productie*

[10] De doelstelling van deze actie is zeker erg goed. Tegelijk stelt de Raad zich vragen bij de effectiviteit van een mogelijk label 'Made in Europe'. Het uitgangspunt zou immers moeten zijn dat alle producten die in de EU worden gemaakt automatisch in regel zouden moeten zijn met alle geldende bepalingen op het vlak van de mensenrechten. Het respect voor mensenrechten en het in acht nemen van het zorgprincipe zou dus verplicht moeten zijn en niet afhangen van het toekennen van een label. Dit moet gepaard gaan met een informatie- en sensibiliseringscampagne voor de consumenten. Ten gronde is er binnen de EU nood aan strengere mechanismen om te garanderen dat alle producten die tot de markt toegelaten worden (ook als ze buiten de EU worden gemaakt) effectief zonder mensenrechtenschendingen worden geproduceerd. In de praktijk is het op dit moment zo dat niet alle EU-lidstaten dit kunnen garanderen.¹¹ In dat verband verwacht de Raad van de regering nieuwe initiatieven in EU-verband. De Raad merkt op dat de omzetting in 2016 van Richtlijn 2014/95/EU van 22 oktober 2014 tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen transparantie zou moeten garanderen m.b.t. het respect voor de mensenrechten doorheen de hele productie- en toeleveringsketen.

- *Voorstel 14 | Integreren van 'due diligence' plicht van de managementorganen van de onderneming ook m.b.t. mensenrechten*

[11] De Raad vindt dat in dit voorstel te weinig wordt aangegeven hoe 'due diligence' op een voldoende bindende manier in het Belgisch kader zal worden opgenomen. In voorstel 14 wordt ook zeer summier ingegaan op het bekend maken door bedrijven van niet financiële informatie. De omschrijving dat men het bekendmaken van niet-financiële informatie door grote bedrijven zal "aanmoedigen"¹² geeft te weinig garanties op resultaat. Een wetgevend initiatief aansluitend bij Richtlijn 2014/95/EU dat deze kwestie op bindende wijze regelt op Belgisch en op EU-niveau is aangewezen. Met betrekking tot voorstel 14 kan verwezen worden naar een initiatief dat op dit moment wordt besproken in Frankrijk. Daar wil men bedrijven van een bepaalde omvang een plan opleggen met maatregelen m.b.t. due diligence¹³. De bedrijven zouden op een redelijke manier moeten instaan voor "het identificeren en voorkomen van schendingen van mensenrechten en fundamentele vrijheden, van ernstige lichamelijke schade, van gezondheidsrisico's , en van ernstige schade aan het milieu als gevolg van activiteiten van het bedrijf en van de bedrijven die het rechtstreeks of onrechtstreeks controleert. Het gaat daarbij ook om onderaannemers en leveranciers waarmee het bedrijf een commerciële relatie onderhoudt".

¹⁰ Zoals b.v.. de [Fair Wear Foundation](#).

¹¹ Zie bv. het rapport [Stitched Up](#).

¹² Voorontwerp van Nationale Actieplan Bedrijven en Mensenrechten 30 september 2015, p. 31.

¹³ Zie: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/ta/ta0501.asp>

- *Voorstel 15 | Bevorderen van maatschappelijke verslaggeving, met inbegrip van mensenrechten*

[12] Het is aangewezen de verplichte rapportering over niet-financiële indicatoren en het 'due diligence proces' uit te breiden tot de risicovolle sectoren. Die sectoren dienen te worden geïdentificeerd en in kaart gebracht via risicoprofielen. Het toepassingsveld zou moeten worden uitgebreid naar bedrijven vanaf 250 werknemers. De omzetting van Richtlijn 2014/95/EU moet sterke mechanismes voorzien voor het monitoren van de niet financiële rapportering en voor sanctionering in geval van onvolledige, niet correcte of misleidende informatie. Daarnaast zou België in het kader van de voorziene herziening van de EU-richtlijn (art. 3 van de richtlijn) actief moeten deelnemen aan de uitwerking van een unieke Europese standaard van rapportering gebaseerd op de VN-richtlijnen voor bedrijven en mensenrechten, met inbegrip van 'Key Performance Indicators', om zodanig te komen tot een adequaat 'level playing field' en betere doorzichtigheid van de informatie vervat in de duurzaamheidsverslagen. Dit zou in het voordeel werken van maatschappelijk verantwoorde investeringen. Verder zou de verplichting moeten worden opgenomen dat bedrijven aangeven wat de werkelijke plaats van productie is van de producten die ze op de markt brengen.

- *Voorstel 16 | Pleiten voor een sterkere integratie van duurzame ontwikkeling (met inbegrip van mensenrechten) in vrijhandelsakkoorden*

[13] De Raad verwelkomt deze actie. Een sterkere politieke verbintenis is evenwel nodig, om te garanderen dat elk nieuw bilateraal of multilateraal handels- of investeringsverdrag bindende en afdwingbare sociale en ecologische normen bevat. Het geheel van de afgesloten handels- en investeringsakkoorden mag geen negatieve impact hebben op het geldende beleid voor een duurzame ontwikkeling. De verschillende Belgische regeringen zouden hun parlementen en het middenveld systematisch moeten informeren over de standpunten die werden ingenomen in het kader van het EU-handelsbeleid. De Raad verwijst in dit verband naar zijn advies 'Besluitvorming in het handelsbeleid'.

- *Voorstel 20 | Zich inzetten om criteria met betrekking tot mensenrechten en maatschappelijk verantwoord ondernemen in de betrokken overheidssteun op te nemen*

[14] Bedrijven die een veroordeling hebben opgelopen voor het niet respecteren van arbeids- en milieunormen zouden moeten kunnen uitgesloten worden van overheidssteun. Het zou volgens de Raad logisch zijn als de voorgestelde actie niet alleen voor Delcredere en Finexpo¹⁴ maar ook voor Credendo Group¹⁵ zou gelden.

¹⁴ [Finexpo](#)

¹⁵ [Credendo Group](#)

- *Voorstel 22 | Stimuleren van het verantwoord beheer van toeleveringsketens met een sectorale benadering*

[15] De regering zou zich naast deze actie moeten inzetten voor een sterker nationaal, internationaal en EU-kader. Maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven in specifieke kritieke sectoren (omwille van het risico op sterke negatieve impact in de toeleveringsketen) moet afdwingbaar zijn, in navolging van de EU-houtverordening (Verordening nr. 995/2010 van 20 Oktober 2010) en het 'Kimberley Process' inzake de handel in diamanten uit conflictzones.¹⁶ Het is belangrijk dat België in de EU Raad het standpunt van het Europees Parlement¹⁷ volgt over de verplichte certificering van conflictmineralen. Op 20 mei 2015 amendeerde het Europees parlement in die zin het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad (op basis van Commissievoorstel COM 2014/0111) tot instelling van een Uniesysteem voor zelfcertificering van passende zorgvuldigheid in de toeleveringsketen voor verantwoordelijke importeurs van tin, tantaal en wolfram, de overeenkomstige ertsen, en goud uit conflict- en hoogrisicogebieden. Bij de uitwerking van het 'Flagship Initiative' van de EU-Commissie over een beter beheer van de keten van de aanvoer van kleding¹⁸ zou België erop moeten aandringen dat de aanbevelingen van de Clean Clothes Campaign¹⁹ worden gevolgd.

- *Voorstel 23 | Versterken van het Nationaal Contactpunt (NCP) van de OESO*

[16] De versterking van het NCP is volgens de raad een goede zaak. De huidige werking van het NCP zou moeten worden geëvalueerd om te onderzoeken of het mandaat van het NCP moet worden aangescherpt. Het zou ook goed zijn om bij dit actievoorstel meer concreet aan te geven wat de timing is voor uitvoering van deze actie en welke middelen er voorzien worden.

- *Voorstel 24 | speciale aandacht besteden aan de kwestie van de rechten van het kind in de sensibilisering van het bedrijfsleven*

[17] De rechten van het kind zijn verbonden met de rechten van ouders of voogden, waaronder hun recht op een leefbaar loon. Dat element zou ook meegenomen moeten worden in de voorgestelde initiatieven.

- *Voorstel 25 | Speciale aandacht besteden aan de ratificatie, ondersteuning en bevordering van een reeks IAO-verdragen met betrekking tot de vrouwenrechten*

[18] De raad stelt vast dat in deze actie geen specifiek initiatief ten aanzien van de bedrijven wordt voorzien. In dit verband zou telkens bij ratificatie van een nieuw ILO verdrag, in een bijgevoegde nota voor de bedrijven kunnen herinnerd worden 1. aan de Belgische rechtsnormen die de

¹⁶ Het [Kimberley Process](#)

¹⁷ [Aangenomen tekst](#) van 20 mei 2015.

¹⁸ Voorstel voor een [Flagship Initiative](#)

¹⁹ Aanbevelingen [Clean Clothes Campaign](#)

voorschriften van het verdrag in de praktijk brengen 2. Het gedrag dat van bedrijven verwacht wordt als ze zich houden aan de objectieven en de regels van het betrokken verdrag.

- *Voorstel 33 | Geven van opleidingen voor economische attachés en handelsattachés over de eerbiediging van de mensenrechten*

[19] Het is wenselijk dat België steun aan ondernemingen in het buitenland door de Belgische diplomatie of attachés van de regio's de bedrijven aanzet tot de implementatie van 'due diligence' op het vlak van mensenrechten.

1.1.3 Verantwoording van de aanbevelingen

In het tweede deel van dit advies volgt een schets van het probleem, en wordt ook uitgebreid aangegeven welke elementen precies voor de Raad cruciaal zijn, aan welke eisen een ideaal NAP zou moeten voldoen, en waarom verdere aanpassing van het NAP- ontwerp nodig zijn

Deel 2: Uitgangspunten en criteria voor een NAP

12. In dit deel schetst de Adviesraad een aantal **uitgangspunten en criteria** waaraan een nationaal actieplan bedrijven en mensenrechten zou moeten voldoen. De Raad vraagt dat deze tekst als toetssteen zou dienen bij de afwerking van de het NAP en bij bijsturing wanneer die in de toekomst nodig en nuttig zou blijken te zijn.
13. In een eerste sectie worden aandachtspunten en aanbevelingen kort toegelicht ; een tweede sectie onderlijnt het belang van drie prioritaire thema's, en verschaft daarbij meer uitleg.

1. Reikwijdte van het NAP: brede rechtenbenadering

Alle mensenrechten zijn van belang voor de implementatie van de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs)²⁰. Bij de uitwerking van het NAP is er specifieke aandacht nodig voor de rechten van specifieke doelgroepen, bij voorkeur vertaald naar concrete principes, bindende afspraken en acties. Daarbij is het essentieel dat de volgende rechten in het bijzonder worden behandeld: werknemersrechten (gebaseerd op de fundamentele IAO-conventies, met in het bijzonder het recht op vrijheid van vereniging en op collectieve onderhandelingen)²¹; consumentenrechten; rechten van kwetsbare groepen (vrouwen, jongeren, migranten, vluchtelingen, asielzoekers en mensen zonder papieren); rechten van lokale gemeenschappen; eigendomsrechten; en milieurechten.

2. Basisprincipes van het NAP, onderbouwd door een resultaatgericht actieplan

Het NAP kan pas effectief zijn als het gebaseerd is op het principe van de wettelijke erkenning van de verantwoordelijkheid van ondernemingen (waaronder KMOs) in lijn met de UNGPs, meer bepaald (1) het niet veroorzaken van; (2) niet bijdragen tot; en (3) geen link hebben met negatieve impact betreffende mensenrechten. Een tweede principe dat het NAP moet ondersteunen is dat van horizontale en verticale beleidscoherentie²² over Bedrijven en Mensenrechten via een interministeriële dialoog.

De aansturing en opvolging van deze principes en andere afspraken dient te gebeuren op basis van een ambitieus en haalbaar plan, met minstens de volgende inhoud en kenmerken:

- 1) Nieuwe en ambitieuze normen, zowel vrijwillige als juridisch bindend op basis van vastgestelde hiaten in het Belgische burgerlijk en strafrechtelijk recht²³

²⁰ UNGP 12. *"The responsibility of business enterprises to respect human rights refers to internationally recognized human rights – understood, at a minimum, as those expressed in the International Bill of Human Rights and the principles concerning fundamental rights set out in the International Labour Organization's Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work. **Commentary** Because business enterprises can have an impact on virtually the entire spectrum of internationally recognized human rights, their responsibility to respect applies to all such rights. In practice, some human rights may be at greater risk than others in particular industries or contexts, and therefore will be the focus of heightened attention. However, situations may change, so all human rights should be the subject of periodic review. (...)"*

²¹ Zie ook de OESO Richtlijnen voor multinationale ondernemingen, het Europees Sociaal Handvest en het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens

²² Het belang van beleidscoherentie wordt onderstreept door UNGP 8. *"States should ensure that governmental departments, agencies and other State-based institutions that shape business practices are aware of and observe the State's human rights obligations when fulfilling their respective mandates, including by providing them with relevant information, training and support."*

²³ Uit de evaluatie van de NAP's van het Verenigd Koninkrijk, Nederland, Denemarken en Finland door ICAR en ECCJ in 2014 blijkt dat geen van deze plannen vertrok vanuit een *national baseline assessment (NBA)*, waarbij hiaten in bestaande regelgeving en beleid vastgesteld kunnen worden. Het NAP moet hierop een antwoord bieden.

- 2) Duidelijke doelstellingen, prestatie-indicatoren, verantwoordelijkheden, en een tijdslijn voor de uitvoering
- 3) Mechanismen en modaliteiten voor opvolging en evaluatie: inclusief baseline en risico-analyses; en regelmatige impactanalyses en evaluaties waarvan de resultaten openbaar worden gemaakt, en waarover met de stakeholders periodieke vergaderingen over bijsturing georganiseerd worden.

3. Specifieke aandacht voor due diligence, remediëring en transparantie

3.1. Due diligence (Zorgplicht)

Dit principe omvat de wettelijke erkenning van de **zorgplicht en transparantie van ondernemingen** met name via inzage in hun filialen, onderaannemers, toeleveranciers en distributeurs, het identificeren van werkelijke en potentiële impact, het voorkomen en beperken van negatieve impact, en het afleggen van rekenschap m.b.t. impact. Daarnaast is er nood aan de wettelijke verplichting tot het ontwikkelen en openbaar maken van **due diligence-plannen**.²⁴

Het is wenselijk dat de overheid verplicht wordt risicovolle sectoren (zoals die van kledij en ontginning) systematisch te **identificeren** en in kaart te brengen via **risicoprofielen**²⁵. Daarnaast heeft de overheid de verplichting om ondernemingen in deze sectoren te **begeleiden en te ondersteunen**, en dit zowel op beleidsvlak via onderbouwde **politieke engagementen**, als op operationeel vlak via sectorspecifieke **normen, indicatoren, richtlijnen, sensibiliseringscampagnes, advieswerk en partnerschappen**; en via **promotiecampagnes in ontwikkelingslanden** (door ambassades, BTC en handelsmissies).

3.2. Toegang tot remediëring

Dit omvat het bewaken van de toegankelijkheid van remediëring voor slachtoffers zowel via juridische als niet-juridische procedures als via inhoudelijke rechtsmiddelen (schadeloosstelling, schikkingen, sancties, ...).²⁶ Meer bepaald dienen de volgende rechten en instrumenten te gelden voor werknemers en eventueel andere mogelijke slachtoffers van Belgische bedrijven en – multinationals, hun filialen, en/of andere bedrijven waarmee het Belgisch bedrijf banden heeft via onderaanneming, in toeleveringsketens en distributieketens²⁷:

- 1) Recht op **vervolging** en het eisen van **schadevergoedingen** in geval van schendingen van mensenrechten
- 2) Recht op betaalbare en minder tijdrovende **collectieve klachtenmechanismen** (via acties van civiele groepen) in België en verwijdering/vermindering/verlaging van financiële obstakels
- 3) Recht op **toegang tot bewijsmateriaal**, met normen voor het openbaar maken van bewijzen door de aangeklaagde onderneming
- 4) Juridische **omkering van de bewijslast**, waarbij een aangeklaagde onderneming haar onschuld of het ontbreken van banden met de entiteit die schendingen van mensenrechten heeft begaan moet aantonen

²⁴ Voor meer uitleg m.b.t. 'due diligence' – zie bijlage 1

²⁵ Zoals bvb de Nederlandse overheid werkt met sectorale risicoanalyses voor 86 risicovolle sectoren / profielen

²⁶ Voor meer uitleg m.b.t. 'Toegang tot rechtsmiddelen' – zie bijlage 2

²⁷ Voor voorstellen 1) tot en met 4) zie : Skinner et al., op. cit.; en *The EU's Business. Recommended actions for the EU and its Member States to ensure access to judicial remedy for business-related HR impacts*. http://www.accessjustice.eu/downloads/eu_business.pdf

- 5) Versterking van het **Belgisch Nationaal Contactpunt** als klachtenmechanisme voor slachtoffers van schendingen van mensenrechten in het buitenland via uitbreiding van bevoegdheden voor het kunnen opleggen van sancties
- 6) Erkenning van de noodzaak van **buitengerechtelijke klachtenmechanismen** voor werknemers (zoals vervat in CAO's en Internationale Kaderovereenkomsten) en van gerechtelijke klachtenprocedures²⁸
- 7) Erkenning van de noodzaak van een doeltreffende **publieke arbeidsinspectie** als eerste middel voor het vaststellen van schendingen (en daarmee ook tot remediëring) - die niet kan/mag worden vervangen door sociale audits die zijn gebaseerd op een geïntegreerde aanpak en een volwaardige sociale dialoog²⁹.

3.3. Transparantie (en traceerbaarheid)

Er wordt gepleit voor een wettelijke verplichting tot **publicatie van niet-financiële rapportering** m.b.t. het samenspel van actoren binnen een waardeketen (gekoppeld aan publicatie van financiële rapportering, met duidelijke richtlijnen en gebaseerd op *key performance* indicatoren) voor bedrijven met minimaal 250 werknemers, en zeker voor bedrijven in risicovolle sectoren (in het bijzonder die van kledij en ontginning) in ontwikkelingslanden, op basis van een unieke en ambitieuze Europese standaard voor rapportering,³⁰ en voor doeltreffende controlemechanismen op die rapportering, met sancties voor niet-publicatie, het publiceren van foutieve informatie en/of het niet naleven van sociale en ecologische normen voor commercialisering van producten. Tot slot dient bekeken te worden of een Europees sociaal en ecologisch producten-**label** zinvol kan zijn met het oog op traceerbaarheid van toeleveringsketens.

4. Een duurzaam en inclusief aankoopbeleid door de overheid^{31 32}

Het NAP dient voldoende aandacht te besteden aan de rol die de overheid kan spelen door haar aankoopbeleid duurzaam en inclusief te maken, door de overheid te verplichten om: (1) te zorgen voor respectvolle **voorwaarden voor overheidsopdrachten in risicovolle sectoren** (in het bijzonder voor kledij en ontginning) op basis van productspecifieke normen, indicatoren, richtlijnen en criteria voor de selectie van aannemers, en ondersteund door een sterk politiek engagement; (2) bij het toekennen

²⁸ 'The UN Guiding Principles on Business and Human Rights and the human rights of workers to form or joint trade unions and bargain collectively', IVV, UNI, IndustriAll en de Schone Kleren Campagne, Brussels, 2012

²⁹ 'From Audit to Innovation : Advancing Human Rights in Global Supply Chains', Shift, New York, 2013

³⁰ Voor meer informatie m.b.t. transparantie en traceerbaarheid, zie bijlage 3

³¹ UNGP 5 & 6: 'States should exercise adequate oversight in order to meet their international human rights obligations when they contract with, or legislate for, business enterprises to provide services that may impact upon the enjoyment of human rights.' & 'States should promote respect for human rights by business enterprises with which they conduct commercial transactions.'

³² Zie ICAR, 'Essential Elements of State National Action Plans for Implementation of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights' voor een overzicht van essentiële elementen in een NAP mbt aankoopbeleid - http://www.humanrights.dk/files/media/dokumenter/business/unwg_8_may_workshop_icar_dihp_procurement_final.pdf

van overheidsopdrachten, naast prijsgerelateerde criteria, ook **criteria te hanteren voor mensenrechten**³³; en (3) **onderaannemers/toeleveringsketens** te identificeren.³⁴

5. Het opnemen van verwijzingen naar "state-business nexus"³⁵

Naast haar aankoopbeleid dient de overheid ook voor andere relaties met ondernemingen garanties in te bouwen m.b.t. respect voor mensenrechten. Zo is er nood aan **criteria m.b.t. naleving** van internationale en nationale regelgevingen en codes voor mensenrechten en m.b.t. naleving van de zorgplicht (due diligence) in lijn met de UNGP als voorwaarde voor (1) formele erkenning van het maken van positieve bijdragen aan ontwikkeling in ontwikkelingslanden³⁶; (2) toekenning van financiering in het kader van ontwikkelingssamenwerking (met bijkomende eisen betreffende toegevoegde waarde en effectiviteit); (3) toekenning van exportfinanciering met publieke middelen³⁷; (4) deelname aan handelsmissies, en (5) ondersteuning door attachés of diplomatieke vertegenwoordigers. Elke vorm van overheidssteun moet afhankelijk gemaakt worden van ambitieuze criteria m.b.t. due diligence van het bedrijf in haar activiteiten en de rapportage daarover.

Olivier De Schutter
Voorzitter van de Adviesraad inzake
beleidscoherentie
ten gunste van ontwikkeling

Bogdan Vanden Berghe
Ondervoorzitter van Adviesraad inzake
beleidscoherentie

³³ Due diligence op mensenrechtenschendingen is – onder meer – reeds in Nederland in wetgeving gezet, en in het Nederlandse NAP is een clause opgenomen om dit kader te onderzoeken op doeltreffendheid, en zo nodig uit te breiden (Nederlands NAP Mensenrechten en Bedrijfsleven, p. 17-18). Ook de Deense overheid heeft reeds richtlijnen opgesteld om bedrijven te helpen hun organisatie te evalueren op naleving van mensenrechten, en heeft initiatieven aangekondigd die openbare aanbestedingen meer in lijn met de UNGP dienen te brengen (Deens NAP Mensenrechten en Bedrijfsleven, p. 11, 16, 29).

³⁴ Overheidsopdrachten maken ongeveer 16% uit van het Europees Bruto Nationaal Product, wereldwijd gaat het hier om ongeveer EUR 1.000 miljard per jaar. Een duurzaam en inclusief aankoopbeleid door overheden kan bedrijven een grote impuls geven mensenrechten serieus te nemen. Zie onder meer: ICAR, *Turning a Blind Eye? Respecting Human Rights in Government Purchasing* (casus VS)

³⁵ UNGP 4: 'States should take additional steps to protect against human rights abuses by business enterprises that are owned or controlled by the State, or that receive substantial support and services from State agencies such as export credit agencies and official investment insurance or guarantee agencies, including, where appropriate, by requiring human rights due diligence.'

³⁶ De nood om internationale actie te aligneren met mensenrechten is op EU vlak onder meer opgenomen in art. 21 TEU, en maakt een integraal deel uit van de EU ontwikkelingsamenwerking strategie.

³⁷ Zie hiervoor de OECD 'Common Approaches in Environmental and Social Due Diligence'.

Adviesraad inzake beleidscoherentie
ten gunste van ontwikkeling
Conseil consultatif sur la cohérence
des politiques en faveur du développement

Secretariaat:

Rudy De Meyer, 11 Rue de La linière, 1060 Brussel. Tel: 02/5361161

Rachel De Plaen, 9 Quai du commerce, 1000 Bruxelles. Tél: 02/2501236

info@ccpd-abco.be

<http://www.ccpd-abco.be>

Bijlagen – Drie prioritaire thema's : belang en bijkomende informatie

Bijlage 1 - Zorgplicht (due diligence) :

In het licht van de hedendaagse industriële realiteit, waarbij de 18 onderdelen van een jeans uit 12 verschillende landen komen³⁸ en waarin bedrijven met een druk op een knop van onderaannemers en landen kunnen veranderen, is het absoluut noodzakelijk dat de verantwoordelijkheid van bedrijven zoals die wordt gedefinieerd in Richtlijn 13 van de UNGP in wetgeving wordt verankerd. Het gaat daarbij om het vermijden en remediëren van het hebben van, of bijdragen tot, negatieve impact op mensenrechten van hun activiteiten, producten en diensten ; alsook om een zich inspannen voor het voorkomen van negatieve impact door de activiteiten, producten en diensten van hun commerciële relaties.

Bedrijven beroepen zich vaak op het risico daarbij aan concurrentiekracht in te boeten, waarbij respect voor mensenrechten als het ware als een bijkomende kost wordt gezien. Hoewel dat risico niet altijd even reëel is, is het inderdaad best om voor een 'level playing field' voor alle bedrijven te zorgen, via een **dwingend juridisch kader** dat minimale gedeelde verantwoordelijkheden m.b.t. respect voor mensenrechten oplegt. Alleen op die manier kan oneerlijke concurrentie worden vermeden van bedrijven die hun verantwoordelijkheden niet wensen op te nemen tegenover bedrijven die dat op vrijwillige basis wél doen.

De bewuste verantwoordelijkheden worden best geconcretiseerd via het concept van '**due diligence**' dat expliciet gericht is op het identificeren van impact op mensenrechten, het voorkomen van negatieve impact, het verminderen van negatieve effecten, en het afleggen van verantwoording daarover (zie Richtlijnen UNGP principes 17 t.e.m. 21). Ook kunnen mechanismen van wettelijke aansprakelijkheid en transparantie zich stoelen op dit concept. Als Zorgplicht wordt toegepast, vermijdt men de moeilijkheden inherent aan de geglobaliseerde waardeketen met ingewikkelde bedrijfsstructuren die het toelaten sociale kosten en milieukosten af te schuiven.

'Due diligence' staat vandaag dan ook **centraal in debatten** m.b.t. de verantwoordelijkheid van bedrijven, en is het voorwerp van een ruime internationale consensus ter zake. Zorgplicht is trouwens ook een aan belang winnende praktijk (zij het op vrijwillige basis), waarvan het belang verder nog wordt onderlijnd door een groeiend aantal sectorale referentiedocumenten (zoals van de OESO en de EU).

Voor het ontwikkelen van een dwingend juridisch kader met wettelijke aansprakelijkheid van bedrijven bij het schenden van mensenrechten door hun eigen activiteiten, of die van filialen, onderaannemers, leveranciers en distributeurs die geen preventieve maatregelen namen, dient de overheid te onderzoeken welke **complementaire wetgevende initiatieven** op sectoraal, administratief, burger- en strafrechtelijk vlak kunnen worden genomen.

Een begin 2015 door de **Fransse Nationale Vergadering** (Assemblée Nationale) **goedgekeurd wetsvoorstel**, kan daarbij (ondanks een aantal tekortkomingen) tot inspiratie dienen op zowel Belgisch als Europees niveau. De nieuwe wet verplicht Franse bedrijven plannen te ontwikkelen op het vlak

³⁸ Zie <http://le-jean-dans-la-mondialisation.e-monsite.com/pâges/partie-1.html>

Adviesraad inzake beleidscoherentie
ten gunste van ontwikkeling
Conseil consultatif sur la cohérence
des politiques en faveur du développement

van 'Due diligence' – ter voorkoming van schendingen van mensenrechten en van schade aan het milieu. Op die manier kan het niet opnemen van verantwoordelijkheden door bedrijven bij een rechtbank aanhangig worden gemaakt.³⁹

³⁹ Zie <http://www.lesechos.fr/economie-france/social/0204268909077-le-devoir-de-vigilance-vote-a-lassemblee-1107143.php>
en <http://www.amnesty.fr/Nos-campagnes/Entreprises-et-droits-humains/Actualites/France-vote-de-la-loi-sur-le-devoir-de-vigilance-des-entreprises-14719>

Bijlage 2 - Toegang tot rechtsmiddelen

Belgische bedrijven kunnen wel degelijk op directe of indirecte manier verantwoordelijk worden geacht voor misbruiken die ontwikkeling in het gedrang brengen. Daarom is toegang tot rechtsmiddelen een essentieel element in het beschermen van mensenrechten. Om te voorkomen dat Belgische bedrijven die activiteiten ontwikkelen in landen in het Zuiden niet worden gesanctioneerd voor het niet opnemen van hun verantwoordelijkheden, dient alvast het **Belgisch juridisch systeem** beter ontwikkeld te worden voor het ontvangen en behandelen van klachten m.b.t. schendingen van mensenrechten in het Zuiden (indien zij aldaar geen gehoor vinden).

In het streven naar coherentie van acties en beleid ten voordele van ontwikkeling, is het nodig dat de overheid duidelijk maakt wat er wordt verwacht van bedrijven die actief zijn in ontwikkelingslanden. Momenteel zijn er juridisch heel wat onduidelijkheden m.b.t. de **reikwijdte van hun verantwoordelijkheden**.

Het komt er daarbij vooral op aan om werknemers en gemeenschappen te versterken in het afdwingen van hun rechten en een beter verdedigen van degenen die opkomen voor mensenrechten. Het gaat er ook om concrete schade geleden door bevolkingen te herstellen, en activiteiten die ontwikkeling schaden stop te zetten. Uiteindelijk gaat het er vooral om dat meer efficiënte herstel mogelijkheden bedrijven ertoe aanzetten om meer in te zetten op het voorkomen van schendingen en op het leveren van positieve bijdragen aan ontwikkeling.

De UNGP stellen dat overheden een **efficiënte toegang tot rechtsmiddelen** dienen te garanderen. Zij onderlijnen dat landen via gerechtelijke, administratieve, wetgevende en andere middelen gepaste maatregelen dienen te nemen voor het verzekeren van toegang tot effectieve rechtsmiddelen voor partijen die worden getroffen door schendingen die zich voordoen op hun grondgebied of onder hun jurisdictie (UNGP Richtlijn 25).

Op die manier herinneren de UNGP eraan dat het in eerste instantie aan overheden is om toegang tot **juridische en niet-juridische klachtenprocedures** te garanderen, terwijl ze eveneens het belang erkennen van aanvullende klachtenprocedures (d.w.z. procedures die niet uitgaan van overheden). Eigenlijk brengen de UNGP hier vooral een principe van internationaal recht in herinnering dat bepaalt dat alle slachtoffers van mensenrechten recht hebben op toegang tot doeltreffende rechtsmiddelen, waaronder juridische klachtenprocedures in geval administratieve of andere ontoereikend zijn.

Omdat heel wat gedupeerde partijen in gastlanden waar mensenrechten worden geschonden belangrijke obstakels tegenkomen, dient België ervoor te zorgen dat haar rechtbanken schendingen van mensenrechten kunnen behandelen die in eender welk land worden begaan door Belgische bedrijven, bedrijven met activiteiten in België, en hun filialen. Een **juridisch extraterritorialiteitsbeginsel** is geen nieuwigheid als het gaat over mensenrechten. Het is een reeds erkend principe binnen internationaal recht, dat wordt bevestigd door instanties die toezicht houden op de toepassing van verdragen inzake mensenrechten alsook door reeds gangbare praktijkvoorbeelden in verschillende landen, en dat de kern uitmaakt van de 'Maastricht Principles'.

Noch de voorgaande noch de huidige Belgische regering, hebben sterke of coherente politieke beslissingen genomen op het vlak van toegang tot juridische klachtenprocedures. Tot op heden heeft België geen ernstige studie laten uitvoeren naar belemmeringen binnen haar rechtspraak, en heeft het geen maatregelen geïdentificeerd die obstakels kunnen wegwerken.

Adviesraad inzake beleidscoherentie
ten gunste van ontwikkeling
Conseil consultatif sur la cohérence
des politiques en faveur du développement

Daartoe dient de Belgische overheid in eerste instantie de **zorgplicht van bedrijven** wettelijk vast te leggen, aangevuld met bepalingen betreffende de niet-naleving van die plicht. (zie voorgaande teksten m.b.t. 'due diligence') Verder dient de overheid haar actieve steun te betuigen aan een **hervorming van de Europese regelgeving** m.b.t. rechterlijke macht en uitvoering van vonnissen (Brussel I), toepasselijk recht (Rome II) en harmonisatie van de mogelijkheid zaken aanhangig te maken bij rechtbanken van lidstaten indien geen ander forum beschikbaar is).

Bijlage 3 – Transparantie en traceerbaarheid

De ‘Zorgplicht’ voor bedrijven zoals ingeschreven in de UNGP, kan alleen worden geconcretiseerd op voorwaarde van transparantie vanwege bedrijven. Gebrek aan informatie is één van de voornaamste obstakels in de strijd tegen schendingen van mensenrechten binnen een waardeketen. Binnen sectoren die worden gekarakteriseerd door lange en complexe toeleverings- en distributieketens, veronderstelt ‘due diligence’ het **publiek maken van informatie m.b.t. het samenspel van actoren** binnen de waardeketen.

Op 6 december 2014 trad een **nieuwe Europese richtlijn m.b.t. niet-financiële rapportering** in voege. Lidstaten krijgen 2 jaar om deze richtlijn om te zetten in nationaal recht. Zij legt grote bedrijven (met meer dan 500 werknemers), beursgenoteerde bedrijven en overheidsbedrijven op om via hun beheersrapporten informatie te publiceren over hun beleid, risico’s en behaalde resultaten m.b.t. mensenrechten.

Belgische bedrijven met meer dan 250 werknemers, en vooral ook bedrijven binnen risicovolle sectoren, zouden via een **ambitieuze omzetting van de nieuwe richtlijn** verplicht moeten worden om te rapporteren over de risico’s en impact van hun activiteiten op mensenrechten en over hun processen m.b.t. zorgplicht binnen de waardeketen.

Ter ondersteuning van bedrijven bij het produceren van feitelijke en van (onderling zowel als in de tijd) vergelijkbare gegevens, kan de overheid het gebruik van het **UNGP Reporting Framework**⁴⁰ opleggen. Dit instrument werd gelanceerd in 2015 en is uiterst geschikt voor rapportage m.b.t. mensenrechten in lijn met de voornaamste richtlijnen van de UNGP en vereisten binnen de nieuwe Europese Richtlijn 2014/95.

Om de ‘Zorgplicht’ van bedrijven geloofwaardig en controleerbaar te maken, doet de overheid er best aan om daarnaast op Europees niveau te pleiten voor een **systeem van traceerbaarheid** dat publiek toegankelijk is en toelaat om alle actoren en hun vestigingen binnen een waardeketen te identificeren. Zulke systemen bestaan reeds voor de voedingsindustrie, en iets minder voor de speelgoedindustrie, en hebben tot doel de gezondheid van consumenten te beschermen.

Een dussdanig systeem van traceerbaarheid zou dus niet alleen toelaten om bij te dragen aan respect voor mensenrechten binnen daartoe risicovolle sectoren (zoals die van kledij), maar zou ook betere en vluigere informatie en zekerheid verschaffen voor consumenten m.b.t. de herkomst van producten en eventuele gezondheidsrisico’s.

⁴⁰ <http://www.ungpreporting.org>